

НАПРЯМ 8. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-42>

ВETERАНСЬКИЙ СОЦІАЛЬНИЙ БІЗНЕС ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕІНТЕГРАЦІЇ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Вербицька Анна Вікторівна

*кандидат наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

Власний бізнес для ветеранів є важливим інструментом їх соціально-економічної реінтеграції. Важливою умовою сприяння підприємницькій ініціативі ветеранів є впровадження комплексних інструментів розвитку малого та середнього бізнесу. Послідовна розробка та реалізація стратегій та дорожніх карт розвитку ветеранського бізнесу на регіональному рівні сприятиме створенню ветеранами власної справи [1].

Після повномасштабного вторгнення багато українських громадян долучилися до волонтерського руху та реалізації соціальних ініціатив у прагненні розвивати свої громади. На хвилі громадянської активності в сучасному українському суспільстві є потенціал для створення саме соціальних підприємств як нової форми взаємодії бізнесу, держави і громади та потужного реінтеграційного інструменту. Сьогодні жителі громад, внутрішньопереміщені особи, ветерани та родини військових, готові доєднуватися до нових бізнес-проектів з соціальним впливом, щоб поліпшувати життя у своїх громадах. Найбільш оптимальною моделлю такої взаємодії є створення соціальних підприємств.

Діяльність соціальних підприємств є своєрідною реакцією громади на соціальну проблему, яка є нагальною та пріоритетною. В умовах повномасштабної війни вже сьогодні варто напрацьовувати не лише моделі економічного відновлення, але й розробляти програми реінтеграції для вразливих верств, зокрема для ветеранів військово-службовців, ветеранів та членів їх сімей. Процес реінтеграції військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей є особливим викликом для більшості постконфліктних суспільств, як на національному рівні, так і на рівні громад: соціальна незахищеність зберігається, а економіка залишається на недостатньому рівні розвитку. У контексті завдань реінтеграції військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей посилюється актуальність розвитку соціального підприємництва в Україні.

Дослідження «Повертаємось з війни!», присвячене проблемам ветеранів і учасників бойових дій в Україні, проведене фахівцями науково-дослідної установи «Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка» протягом січня-травня 2023 року, на замовлення Центрального агентства з управління проектами в рамках програми «Третя фаза Програми EU4Youth: молодіжна зайнятість та підприємництво», що фінансується ЄС, показало, що в українських ветеранів виникають значні труднощі під час реінтеграції в цивільне життя. Одним із способів адаптації до мирного життя і опцій для працевлаштування є відкриття ветеранами власної справи або самозайнятість. За результатами анкетування ветеранів, більшість респондентів, хто звільнився, повернувся з зони бойових дій, (73,2%) не мають наміру відкривати власну справу. Разом із тим кожен сьомий (14,4%) зазначив, що має бажання розпочати власну справу. Загалом, на думку переважної більшості ветеранів, які взяли участь в опитуванні (88,9%), найбільшою перешкодою для організації власної справи на сьогодні є саме війна. Кожен п'ятий респондент зазначав як перепону такі причини, що скоріше характеризують самих підприємців, а саме: відсутність у них необхідних знань (20,6%), досвіду (19,9%), невпевненість у власних можливостях (18%) [2].

Згідно з результатами онлайн-опитування Українського ветеранського фонду, переважна більшість опитаних ветеранів (63,6%) хотіли б зайнятися власною справою; 6,2% – вже мають власну справу. На питання «Якої підтримки Ви потребуєте зараз найбільше?» третина респондентів-військовослужбовців зазначили, що потребують матеріальної підтримки (33%). Також серед актуальних потреб: підтримка родини (19%), психологічна підтримка (18,3%), інформаційна (11,9%) та юридична підтримка (10%). У майбутньому, згідно з відповідями респондентів, вони потребуватимуть допомоги за такими напрямками як: зміцнення здоров'я (58%), житло (48,8%), працевлаштування (34,1%), освіта (нові знання) (30,2%), інвестиції у їхній бізнес (26,3%), допомога родині (23,3%) та реінтеграція (11,3%) [3].

Результати останніх соціологічних досліджень проведених в Україні засвідчують про дуже низькі показники залученості ветеранів до підприємництва та не фіксують позитивних змін у цій ситуації. Хоча багато ветеранів хотіли б розпочати бізнес, такі фактори, як триваючі військові дії, обмежений капітал, обмежений доступ до кредитів і бюрократичні перепони, особистісні бар'єри (брак знань і навичок) гальмують їхні підприємницькі наміри.

В сучасних умовах соціальна стабільність суспільства досягається в результаті ефективної та системної взаємодії влади, бізнесу та громади. Одним із сучасних інструментів такої взаємодії, перевірених світовою практикою, є соціальне підприємництво. Соціальне підприємництво як

шлях подальшої професійної самореалізації військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей вбачається дієвим інструментом їх соціальної реінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Verbytska A. Socio-economic mechanism of reintegration of ATO / OOS veterans in the sphere of social protection. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. No. 2 (26). P. 48–57. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2\(26\)-48-56](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2(26)-48-56)
2. Тілікіна Н., Яцура О. Аналітичний звіт за результатами кабінетного дослідження у рамках операційного дослідження «Повертаємось з війни!» 2023. 243 с.
3. Кірілова Ю., Знов'як В., Казанська А. Потреби ветеранів у 2023: онлайн звіт. 2023. URL: <https://veteranfund.com.ua>